

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.214>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025.7/9:006.3(477)

Олена Яковенко,

ORCID 0000-0002-7688-6173,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
відділ теорії та методології бібліотечної справи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: yakovenko@nbuv.gov.ua

Ірина Соколова,

ORCID 0000-0003-4409-5630,

молодший науковий співробітник,
відділ теорії та методології бібліотечної справи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: sokolova@nbuv.gov.ua

**БІБЛОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:
УПРАВЛІННЯ Й ЗБЕРЕЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ
(на прикладі національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського)**

Мета дослідження. Охарактеризувати бібліотечні фонди й електронні ресурси НБУВ, розглянути основні положення нормативних документів, які регламентують діяльність бібліотеки з формування, управління та збереження національного інформаційного ресурсу. **Методологія** дослідження ґрунтується на системному підході, методах структурно-функціонального й порівняльного аналізу, синтезу. **Наукова новизна.** Стаття знайомить з новими нормативними документами, які регламентують роботу з бібліотечними фондами. Це національні стандарти ДСТУ ISO 11799:2018 (ISO 11799:2015, IDT) «Вимоги до зберігання архівних та бібліотечних матеріалів» і ДСТУ ISO/TR 19814:2018 (ISO/TR 19814:2017, IDT) «Керування фондами архівів і бібліотек». Ці документи набули чинності з 1.01.2019 р., вони були прийняті методом підтвердження англійською мовою. ДСТУ ISO/TR 19814:2018 (ISO/TR 19814:2017, IDT) «Керу-

вання фондами архівів і бібліотек» містить вказівки й рекомендації щодо планування, забезпечення, удосконалення процесів збереження архівних і бібліотечних фондів (колекцій); порядку управління колекціями у книгосховищах, читальних залах, реставраційних майстернях, під час експонування, транспортування документів. ДСТУ ISO 11799:2018 (ISO 11799:2015, IDT) «Інформація та документація. Вимоги до зберігання архівних і бібліотечних матеріалів» визначає характеристики сховищ, які мають бути витримані в бібліотеках і архівних установах для гарантованого довгострокового зберігання фондів на різних видах носіїв інформації. **Висновки.** Діяльність із формування, управління й збереження національного інформаційного ресурсу потребує надійного нормативно-методичного забезпечення, впровадження в практику роботи нових національних стандартів серії «Інформація та документація», які регламентують діяльність у цьому напрямі. Важливим складником є інформування фахівців про нові нормативні документи у цій сфері. Попри всю прогресивність прийняття цих документів в Україні, автори акцентують увагу на тому, що складнощі у працівників бібліотечної сфери виникають як через мовний бар'єр, так і через неоднозначність трактувань термінології при роботі з вищеназваними національними стандартами, гармонізованими до міжнародних стандартів ISO.

Ключові слова: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, бібліотечний фонд, електронний фонд, управління бібліотечним фондом, збереження бібліотечного фонду, національний стандарт.

Постановка проблеми. Формування єдиного бібліотечно-інформаційного середовища як складника загально національного інформаційного простору країни здійснюється в результаті реалізації інформаційних процесів пошуку, збирання, опрацювання, накопичення й зберігання інформації. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) як головний бібліотечно-інформаційний комплекс країни спрямовує свою діяльність на поглиблення інноваційних, інтеграційних і комунікаційних процесів у бібліотечно-інформаційної сфері, забезпечення доступу до вітчизняних і світових бібліотечно-інформаційних ресурсів, надання відповідних продуктів і послуг.

Діяльність із формування, управління й збереження національного інформаційного ресурсу потребує надійного нормативно-методичного забезпечення, впровадження в практику роботи нових національних стандартів серії «Інформація та документація», які регламентують діяльність у цьому напрямі.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У різні історичні періоди питанням формування, розкриття й збереження бібліотечних

фондів і електронних ресурсів НБУВ було присвячено велику кількість монографій, збірників, бібліографічних матеріалів, статей. Серед науковців, які приділяли увагу цій тематиці: Н. Бондар, А. Бровкін, О. Вакульчук, О. Воскобойнікова-Гузєва, С. Гарагуля, Т. Добко, Л. Дубровіна, О. Засць, Г. Ковальчук, Є. Колесник, Л. Костенко, К. Лобузїна, Н. Любовець, Л. Муха, Н. Носкіна, О. Онищенко, О. Рабчун, Н. Самохіна, М. Сенченко, І. Сергєєва, О. Степченко, Н. Стрішенець, І. Шовкопляс, Г. Юхимець, О. Яковенко та багато інших [8; 4; 5; 12]. Водночас питання стандартизації процесів комплектування фонду, бібліографічного опису, аналізу, консервації, управління, зберігання й збереження бібліотечних і архівних матеріалів потребують ґрунтовних наукових досліджень. Перелік чинних стандартів, згідно яких нині здійснюється вноормовування процесів управління й збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів, визначено за бібліографічним показником «Стандарти з бібліотечної справи і суміжних галузей» [10], а також за «Каталогом національних стандартів та кодексів усталеної практики» ДП «УкрНДНЦ», який постійно оновлюється. У 2019 р. коло нормативних документів, що регламентують діяльність українських бібліотек з формування, управління та збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів, поповнилося двома новими стандартами. Інформація про міжнародні стандарти ISO, з якими було гармонізовано нові національні стандарти, міститься на сайті Міжнародної організації зі стандартизації (<https://www.iso.org/standards.html>).

Мета статті. Охарактеризувати бібліотечні фонди й електронні ресурси НБУВ, розглянути основні положення нормативних документів, які регламентують діяльність бібліотеки з формування, управління та збереження національного інформаційного ресурсу.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим аспектом ресурсної бази НБУВ є документи, зафіксовані в рукописній і друкованій формах – від клинописних табличок і єгипетських папірусів до книг, журналів, продовжуваних видань, колекцій карт, нот, образотворчих матеріалів, рукописів, стародруків, рідкісних видань, газет. Представлені в фонді вітчизняні й зарубіжні видання – різні за мовами, тематикою, призначенням і виготовленням. Унікальний за змістом, інформаційним, культурним значенням бібліотечний фонд НБУВ – національне надбання країни – становить понад 15,9 млн од. зб., щорічні надходження документів до нього – 90 тис. од. зб. [3].

Бібліотека має найповніше в державі зібрання пам'яток слов'янської писемності та рукописних книг Х–ХІІ ст., писемні пам'ятки культур різних народів, архіви й книжкові колекції видатних діячів світової, української науки й культури. У бібліотечному фонді представлені пам'ятки західно-європейського книгодруку ХV–ХVІ ст., інкунабули, палеотипи, книжкова продукція знаменитих європейських фірм – Альдів, Етьєнів, Плантенів, Ельзевірів; одне з найбільших у країні зібрань книг кириличного друку; першодруки й стародруковані книги тощо.

У НБУВ зібрано значну кількість найрізноманітніших джерел бібліографічної інформації: вітчизняні й зарубіжні енциклопедії, загальні й галузеві довідники й бібліографічні покажчики, національні бібліографії зарубіжних країн, бібліографічні, реферативні, оглядово-аналітичні видання органів науково-технічної інформації, міжнародних інформаційних центрів [11].

Найбільшим структурним складником бібліотечного фонду НБУВ є 10-мільйонний фонд основного зберігання (ФОЗ). Наявні в ньому найдавніші видання датовані ХVІ ст. Сьогодні ФОЗ комплектується вітчизняними й зарубіжними виданнями: монографії, матеріали міжнародних і національних конгресів, з'їздів, праці наукових інститутів і організацій, періодичні й продовжувані видання, автореферати дисертацій, дисертації, стандарти, довідкова, навчальна література. Щорічні надходження документів до фонду становлять близько 70 тис. од. зб.

Центральне місце в ФОЗ за науковим значенням належить фонду колекційних зібрань, структурованому по окремим колекціям, сформованому за шрифтовою й форматною ознаками, критеріями рідкості й цінності. Нині фонд колекційних зібрань складається з 43 колекцій і налічує близько 180 тис. од. зб. Цей фонд формувався з перших років існування бібліотеки шляхом передачі націоналізованих книгозбірень і бібліотек різних установ, вищих і середніх учбових закладів, а також приватних книжкових зібрань – колекцій державних і громадських діячів, меценатів, шанувальників писемності через купівлю, передачу, заповідання й дарування. Більшість документів із фонду мають цінні прикмети часу: екслібриси, автографи, маргінальні записи видатних особистостей. Ці зібрання збереглися в своєму первісному складі як його окремі частини [14].

Умовно фонд колекційних зібрань поділяється на:

- колекції колишніх київських середніх учбових закладів та історичної установи (Київська Перша Гімназія, Бібліотека Колегії Павла Галагана, Будинку офіцерів);
- колекції особового походження (А. Ю. Кримського, С. І. Маслової, М. І. Костомарова, О. М. Лазаревського, І. С. Сікорського, Б. Д. Грінченка, Д. І. Багалія, В. С. Іконникова, М. Х. Бунге, В. Б. Антоновича та інших);
- колекції зарубіжних видавців (документів, виданих за кордоном) ІМКА – ПРЕС = УМКА – Presse, Емілія та Агнес Сенюків, «Can. Writers»);
- штучно сформовані зібрання (колекція календарів, «Пушкінський проект» та інші).

Фонд колекційних зібрань постійно поповнюється новими надходженнями, такими як колекції українського мистецтвознавця, релігієзнавця, громадського діяча, доктора філософії, професора Д. В. Степовика; письменника, публіциста, громадського діяча І. К. Микитенка; доктора філософських наук, професора, почесного генерального директора НБУВ, академіка НАН України О. С. Онищенка та інших.

До кожного колекційного зібрання складено паспорт, у якому зазначено короткі відомості про власника колекції, тематичний склад, мовну характеристику, хронологічні межі фонду, сучасне місцезнаходження представлених документів.

Висока історико-культурна значимість усіх складників бібліотечного фонду НБУВ потребує вирішення питань внесення особливо цінних, рідкісних документних пам'яток до Державного реєстру національного культурного надбання України; атрибуції джерел інформації; ретрокаталогізації видань; визначення відповідності фондів їхньому відображенню в довідково-пошуковому апараті бібліотеки; створення страхових копій документів; переведення інформації на електронні носії, що дозволяє розширити одночасний доступ до документів для великої кількості користувачів, забезпечити збереження документів від руйнування й пошкодження, запобігти зношенню, старінню документів.

Сьогодні у системі контролю за збереженням бібліотечного фонду НБУВ здійснюється комплекс організаційних, науково обґрунтованих заходів щодо захисту документів від несанкціонованого винесення з приміщень бібліотеки шляхом маркування; перевірка наявності, стану

документів на місцях постійного зберігання згідно з відповідним планом-графіком; виявлення документів із ознаками мікологічного й ентомологічного ураження, їхнє передання на дезінфекційну й дезінсекційну обробку; оправа, консервація, реставрація видань співробітниками відповідних структурних підрозділів бібліотеки тощо.

Із появою електронних інформаційних ресурсів досягнуто якісно нового рівня повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб суспільства. НБУВ, як і переважна більшість універсальних наукових бібліотек України, цілеспрямовано комплектує профільні мережеві документи, копіює їх із сайтів інтернету; генерує власні електронні ресурси; поповнює електронні фонди за допомогою сканування цінних бібліотечних видань, формує фонд електронних документів на фізичних носіях інформації. Електронний фонд НБУВ логічно доповнюють тематичні й видові зібрання повнотекстових електронних документів, які формуються на основі електронних документних масивів, а також каталогів, картотек і списків, що надаються різними вітчизняними й іноземними установами, редакціями періодичних і продовжуваних видань, вишами тощо.

Проведення робіт із формування, управління та збереження національного інформаційного ресурсу потребує надійного нормативно-методичного забезпечення. В Україні прийнято низку стандартів серії «Інформація та документація», які регламентують діяльність бібліотек у цьому напрямі. Зокрема, ДСТУ ГОСТ 7.50:2006 «Консервація документів. Загальні вимоги» (ГОСТ 7.50–2002, IDT) [1]; ДСТУ ГОСТ 7.87:2008 «Книжкові пам'ятки. Загальні вимоги» (ГОСТ 7.87–2003, IDT) [2]; ДСТУ 2394–94 «Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення». Однак останній із вищеназваних стандартів 1 січня 2018 р. було скасовано і на сьогодні чинним є ДСТУ ISO 5127–2007 «Словник термінів» [6, с. 136].

Для України пріоритетним є прийняття міжнародних стандартів як національних з одночасним скасуванням конфліктних національних стандартів, зокрема ГОСТів, розроблених до 1992 р. Згідно з Наказом Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») від 5 грудня 2018 р. № 464 «Про прийняття та скасування національних стандартів, прийняття поправки до національного стандарту» було прийнято 30 національних стандартів, гармонізованих

із міжнародними, які належать до серії «Інформація та документація» з наданням чинності з 1 січня 2019 р. [7]. Серед них – Технічний звіт ДСТУ ISO/TR 19814:2018 (ISO/TR 19814:2017, IDT) «Керування фондами архівів і бібліотек» [16]; ДСТУ ISO 11799:2018 (ISO 11799:2015, IDT) «Вимоги до зберігання архівних та бібліотечних матеріалів» [15]. Стандарти прийняті методом підтвердження мовою оригіналу, який передбачає лише оприлюднення підтверджувального повідомлення без перекладу або офіційного видання нормативного документа [13].

Технічний звіт ДСТУ ISO/TR 19814:2018 (ISO/TR 19814:2017, IDT) «Інформація та документація. Керування фондами архівів і бібліотек» («Information and documentation – Collections management for archives and libraries») розроблений технічним підкомітетом TC 46/SC10 «Вимоги до зберігання документів і забезпечення умов для їхнього збереження» (Requirements for document storage and conditions for preservation). Обсяг документа – 59 сторінок.

У технічному звіті термін «управління колекціями» («collections management») визначається як дії щодо стабілізації матеріалів із метою тривалого зберігання шляхом їхнього розміщення у відповідних приміщеннях, забезпечення належних умов зберігання.

Цей документ містить вказівки й рекомендації щодо планування, забезпечення, удосконалення процесів збереження архівних і бібліотечних фондів (колекцій); порядку управління колекціями у книгосховищах, читальних залах, реставраційних майстернях, під час експонування, транспортування документів; використання пакувальних матеріалів, контейнерів для архівів і бібліотечних колекцій.

Технічний звіт розроблений для фізичних фондів, призначених для тривалого зберігання і поширюється на усі матеріали, які розміщуються в установі – як на власні фонди, так і на колекції інших установ, прийняті на депозитарне зберігання. Документ містить окремі відомості про забезпечення збереження електронних (цифрових) колекцій, що включають документи, які були створені лише в електронній формі, оцифровані матеріали. Зазначається, що цей нормативний документ може бути використаний архівними урядовими установами, іншими організаціями з метою впорядкування власних архівів.

Продумана політика, здійснення необхідних заходів щодо збереження фондів, призначених для тривалого використання, сприятиме зменшенню численних ризиків, які призводять до втрат, включаючи

ризиків вандалізму, крадіжок, втрати документів унаслідок нестабільності й руйнації матеріалів, зокрема ацетатної плівки, паперу з підвищеною кислотністю тощо. Системний підхід щодо забезпечення збереження фондів дозволяє здійснювати комплексну оцінку ризиків. Визнається необхідність прийняття компромісних рішень, які можуть бути виправдані великими обсягами колекцій. Управління компромісами можливе за умови, що під час прийняття рішень будуть ураховані всі фактори, зокрема значущість, вразливість колекцій. Приділено увагу плануванню дій на випадок надзвичайних ситуацій (пожежі, повені тощо), забезпеченню готовності для правильного реагування в умовах аварійних ситуацій.

Окремий розділ технічного звіту стосується безпосередньо операцій, які здійснюються в приміщеннях установ задля забезпечення довготривалого зберігання документів. Це, зокрема, моніторинг стабільності клімату, дотримання температурно-вологісного режиму, контроль за складом повітря книгосховищ на наявність газоподібних домішок, комплексна боротьба зі шкідниками, профілактичні заходи з підтримання чистоти, прибирання книгосховищ. Розглянуто питання тривалості зберігання документів на різних носіях інформації і вплив неналежних умов їхнього зберігання на старіння документів. Запропоновано особливі підходи щодо збереження документів залежно від матеріалів (пергамент, традиційні друковані видання, фото-, аудіовізуальні матеріали тощо), належного закріплення документів у контейнерах, розміщення вразливих документів в упаковках для додаткового захисту. В окремому розділі надано рекомендації щодо оброблення документів: видалення цвілі, дезінсекції колекцій, зміцнення паперу.

Виставкова діяльність як одна з форм роботи бібліотек і архівів передбачає транспортування й представлення відібраних матеріалів поза межами установ. У додатку до технічного звіту подано інформацію про правила безпеки при експонуванні оригінальних колекцій, організацію перевезення, забезпечення належного освітлення й виставкового середовища.

У цьому нормативному документі не розглядаються питання консервації та реставрації документів або інших об'єктів, які входять до складу бібліотечних і архівних фондів.

ДСТУ ISO 11799:2018 (ISO 11799:2015, IDT) «Інформація та документація. Вимоги до зберігання архівних і бібліотечних матеріа-

лів» (Information and documentation. Document storage requirements for archive and library materials) розроблений технічним підкомітетом TC46/SC10 «Вимоги до зберігання документів і забезпечення умов для їхнього збереження» (Requirements for document storage and conditions for preservation). Стандарт викладено в другій редакції, перша була прийнята в 2003 р. Обсяг документа – 12 сторінок.

Цей нормативний документ визначає характеристики сховищ, які мають бути витримані в бібліотеках і архівних установах для гарантованого довгострокового зберігання фондів на різних видах носіїв інформації. У ньому розглянуто питання вибору місця розташування, характеристики будівель, установлення відповідного обладнання. Розглянуто проблеми безпеки, стабільності клімату в приміщенні, наведено вимоги до внутрішньої структури й навантаження. Окремий розділ містить інформацію про обладнання, яке має використовуватись в установках для запобігання, виявлення й гасіння пожежі, забезпечення належного зберігання документів.

При визначенні характеристик будівель бібліотечних і архівних установ ураховано вимоги щодо зберігання документів, відтворених на різних видах матеріалів (папері, пергаменті, пальмових листках, папірусі, магнітній плівці, цифрових носіях тощо), розглянуто умови, які забезпечують довготривале зберігання в одному приміщенні друкованих документів і матеріалів на інших носіях інформації. Це не включає створення окремих ділянок або відділень у межах сховищ, де можливо контролювати середовище для забезпечення умов, придатних для конкретних фондів.

У додатках до стандарту подано інформацію про рекомендовані кліматичні умови для тривалого зберігання архівних і бібліотечних матеріалів, керівництво щодо забруднювачів повітря. Зазначається, що у національних будівельних нормах різних країн містяться обов'язкові вимоги щодо безпеки будівель і споруд, у яких зберігаються культурні цінності, чітко регламентовано вимоги, що забезпечують пожежну безпеку, сейсмостійкість, попередження терористичних актів тощо. Стандарт уникає деталізації вимог за цими напрямками за винятком випадків, які прописані у додатках до нього.

Відзначимо, що ефективна організація роботи в бібліотечній сфері залежить не тільки від забезпечення стандартизації основних процесів бібліотечної діяльності і наявності якісних стандартів, але також

і від доступності цих документів. На жаль, із повними текстами національних стандартів неможливо ознайомитися в мережі Інтернет або на сайті ДП «УкрНДНЦ». Законом України від 5.06.2014 за № 1315-VII «Про стандартизацію» передбачено розповсюдження стандартів на платній основі. Сайт ДП «УкрНДНЦ» містить каталог стандартів, коротку інформацію про ці документи, а також забезпечує роботу інтернет-магазину. Водночас із повними текстами стандартів безкоштовно можна ознайомитися в читальних залах організацій, які отримують обов'язковий примірник цього виду документів, підготовлених у вигляді офіційного видання. До цих організацій належить і НБУВ. Дещо інша ситуація щодо національних стандартів, прийнятих останніми роками методом підтвердження без перекладу та підготовки офіційного видання. Складнощі у працівників бібліотечної сфери можуть створювати як мовний бар'єр, так і неоднозначність трактувань термінології при роботі з національними стандартами, гармонізованими до міжнародних стандартів ISO [9]. До цих стандартів належать і два вищезгаданих нових стандарти: ДСТУ ISO 11799:2018 й ДСТУ ISO / TR 19814:2018.

Висновки та перспективи. В Україні накопичено значні за обсягами і культурним значенням бібліотечно-інформаційні ресурси. Подальше вдосконалення організації роботи НБУВ та інших бібліотек із їхнього формування, управління та збереження можливе завдяки: застосуванню в практичній діяльності положень національних стандартів; реконструкції матеріально-технічної бази бібліотек; модернізації систем контролю мікроклімату, кондиціонування повітря, охоронної, протипожежної безпеки; переведенню найціннішої частини бібліотечних фондів у електронну форму із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; надання широкого доступу користувачів до повнотекстових електронних ресурсів; обміну досвідом між бібліотечними фахівцями. Реалізація цих заходів дозволить досягти високого рівня в управлінні й збереженні унікальних пам'яток національного історико-культурного надбання.

Список бібліографічних посилань

1. ДСТУ ГОСТ 7.50:2006 Консервація документів. Загальні вимоги (ГОСТ 7.50-2002, IDT). [На заміну ГОСТ 7.50-90; чинний від 2007-07-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. V, 10 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

2. *ДСТУ ГОСТ 7.87:2008 Книжкові пам'ятки. Загальні вимоги (ГОСТ 7.87-2003, IDT)*. [Чинний від 2008-10-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2008. III, II, 5 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

3. *Звіт про бібліотечно-інформаційну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2019 рік* : рукопис. Київ, 2020. С. 64.

4. *Книжкові фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського Академії наук УРСР* : корот. огляд / підгот. : Шовкопляс І. Г., Сотниченко П. А., Воробей М. А. ; відп. ред. Сенченко М. І. Акад. наук Укр. РСР, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Київ, 1989. 83 с.

5. Колесник Е. А. *Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР*. Киев : Наукова думка, 1988. 112 с.

6. Палеха Ю. І., Смоловик І. В., Геращенко М. В. *Стандартизація в документно-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі* : навч. посіб. Київ, 2018. 220 с.

7. *Про прийняття та скасування національних стандартів, прийняття поправки до національного стандарту* : Наказ від 05 грудня 2018 року № 464. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80047 (дата звернення 20.11.2020).

8. Репозитарій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Співробітники*. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib> (дата звернення 20.11.2020).

9. Соколова І. Особливості поширення й інформування про українські стандарти з бібліотечно-інформаційної діяльності. *X Львівський міжнародний бібліотечний форум «Нова бібліотека – відповідальність кожного»* : збірник матеріалів / редкол. : Пашкова В. С., Воскобойнікова-Гузєва О. В., Загуменна В. В., Шевченко І. О., Сошинська Я. С. Укр. бібл. асоц. Електрон. вид. Київ : УБА, 2019. С. 61–64.

10. *Стандарти з бібліотечної справи і суміжних галузей (чинні станом на 1.11.2019)* : анот. бібліогр. покажчик / упоряд. Соколова І. В. ; відп. ред. Василенко О. М. НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2019. 72 с.

11. *Фонди та електронні ресурси НБУВ*. Офіційний портал Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4714> (дата звернення 20.11.2020).

12. *Фонди Центральної наукової бібліотеки імені В. І. Вернадського* : коротка інформація / уклад. : Бровкін А., Шовкопляс І. ; відп. ред. Онищенко О. Акад. наук Укр. РСР, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського ; Київ, 1993. 57 с.

13. *Що таке метод прийняття нормативних документів?* Сайт ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості». URL: <http://uas.org.ua/ua/pitannya-vidpovidi/> (дата звернення 20.11.2020).

14. Яковенко О. Г. Фонди основного зберігання НБУВ у контексті бібліотекознавчих досліджень. «*Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору*». Матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.) : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2016. С. 78–80.

15. *ISO 11799:2015 Information and documentation – Document storage requirements for archive and library materials*. Website International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/63810.html> (date of appeal 20.11.2020).

16. *ISO/TR 19814:2017 Information and documentation – Collections management for archives and libraries*. Website International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/66263.html> (date of appeal 20.11.2020).

References

1. *DSTU HOST 7.50:2006*. (2007). *Konservatsiia dokumentiv. Zahalni vymohy (HOST 7.50-2002, IDT)* [standard]. [DSTU HOST 7.50:2006. Information and documentation. Conservation of documents. General requirements (HOST 7.50-2002, IDT)]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

2. *DSTU HOST 7.87:2008*. (2008). *Knyzhkovi pamiatky. Zahalni vymohy [standard]. [DSTU HOST 7.87:2008. Information and documentation. Book attractions. General requirements]*. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

3. *Zvit pro bibliotечно-informatsiinu diialnist Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho za 2019 rik* [manuscript]. (2020). [Report on library and information activities of the Vernadsky National Library of Ukraine for 2019]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

4. Shovkoplias, I. H., Sotnychenko, P. A. & Vorobei, M. A. (Comps.). (1989). *Knyzhkovi fondy Tsentralnoi naukovoï biblioteki imeni V. I. Vernadskoho Akademii nauk URSR* [review]. [Book funds of the Vernadsky Central Scientific Library Academy of Sciences of the USSR]. / Senchenko M. I. (Ed.). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

5. Kolesnyk, E. A. (1988). *Knizhnye kolekcii Tsentralnoi nauchnoi biblioteki Akademii nauk USSR*. [Book collections of the Central Scientific Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR]. Kyiv, Ukraine. [In Russian].

6. Palekha, Yu. I., Smolovyk, I. V. & Herashchenko, M. V. (2018). *Standartyzatsiia v dokumentno-informatsiinii, bibliotekhnii, arkhivnii ta vydavnychii spravi* [tutorial]. [Standardization in document-information, library, archival and publishing business]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

7. DP «Ukrainskyi naukovо-doslidnyi i navchalnyi tsentr problem standartyzatsii, sertyfikatsii ta yakosti» (2018). *Pro pryiniattia ta skasuvannia natsionalnykh standartiv, pryiniattia popravky do natsionalnoho standartu* [order].

[On the adoption and abolition of national standards, the adoption of amendments to national standards]. Retrieved November 20, 2020, from http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80047 [In Ukrainian].

8. Repozytarii Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. Spivrobotnyky. (2020). [Repository of the Vernadsky National Library of Ukraine. Employees]. *Website Vernadsky National Library of Ukraine*. Retrieved November 20, 2020, from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib> [In Ukrainian].

9. Sokolova, I. (2019). Osoblyvosti poshyrennia y informuvannia pro ukraïnski standarty z bibliotechno-informatsiinoi diialnosti. [Peculiarities of dissemination and informing about Ukrainian standards in library and information activities]. *X Lviv International Library Forum "New library - everyone's responsibility"* [collection of materials]. Pashkova, V. S., Voskoboinikova-Huzieva, O. V., Zahumenna, V. V., Shevchenko, I. O., & Soshynska Ya.Ye. (Eds). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

10. *Standarty z bibliotechnoi spravy i sumizhnykh haluzei (chynni stanom na 1.II.2019)*: [annotated bibliographic index]. (2019). [Librarianship and Related Industry Standards (as of November 1, 2019)]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

11. *Fondy ta elektronni resursy NBUV*. (2020). [Funds and electronic resources NBUV]. Website Vernadsky National Library of Ukraine. Retrieved November 20, 2020, from <http://www.nbuv.gov.ua/node/4714> [In Ukrainian].

12. Onyshchenko, O. (Ed). (1993). *Fondy Tsentralnoi naukovoï biblioteki imeni V. I. Vernadskoho: korotka informatsiia*. [Funds of the Vernadsky Central Scientific Library: brief information]. Brovkin, A. & Shovkopliias, I. (Comps.). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

13. *Shcho take metod pryiniattia normatyvnykh dokumentiv?* (2020) [What is the method of adopting regulations?]. Website Ukrainian Research and Training Center of Standardization, Certification and Quality. Retrieved November 20, 2020, from <http://uas.org.ua/ua/pitannya-vidpovidi/> [In Ukrainian].

14. Yakovenko, O. H. (2016, October). Fondy osnovnogo zberihannia NBUV u konteksti bibliotekoznavchykh doslidzhen. [Funds of the main storage of the NBUV in the context of library research]. In *Library. Science. Communication: formation of the national information space*. (pp. 77-78), Vernadsky National Library of Ukraine. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

15. *ISO 11799:2015 Information and documentation – Document storage requirements for archive and library materials*. (2015). Website International Organization for Standardization. Retrieved November 20, 2020, from <https://www.iso.org/standard/63810.html> [In English].

16. *ISO/TR 19814:2017 Information and documentation – Collections management for archives and libraries*. (2017). Website International Organization for Standardization. Retrieved November 20, 2020, from <https://www.iso.org/standard/66263.html> [In English].

Olena Yakovenko,

ORCID 0000-0002-7688-6173,
PhD in Historical Sciences,
Senior Research Associate,
Department of Theory and Methodology of Library Science,
Institute of Library Science,
Vernadsky National Library of Ukraine,
3, Holosiivskiy ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: yakovenko@nbuv.gov.ua

Irina Sokolova,

ORCID 0000-0003-4409-5630,
Junior Research Associate,
Department of Theory and Methodology of Library Science,
Institute of Library Science,
Vernadsky National Library of Ukraine,
3, Holosiivskiy ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: sokolova@nbuv.gov.ua

**LIBRARY AND INFORMATION RESOURCES:
MANAGEMENT AND PRESERVATION IN THE CONTEXT
OF NATIONAL STANDARDS
(on the example of the Vernadsky National library of Ukraine)**

Purpose of the study is to characterize the library funds and electronic resources of the VNLU, to consider the main provisions of the regulatory documents governing the activities of the library on the formation, management and preservation of the national information resource. **The research methodology** is based on a systematic approach, methods of structural-functional and comparative analysis, synthesis. **Scientific novelty.** The article introduces the new regulatory documents governing the work with library collections. These are national standards DSTU ISO 11799: 2018 (ISO 11799: 2015, IDT) "Requirements for the storage of archival and library materials" and DSTU ISO / TR 19814: 2018 (ISO / TR 19814: 2017, IDT) "Management of archives and libraries". These documents came into force on 01.01.2019, they were accepted by the confirmation method in English. DSTU ISO / TR 19814: 2018 (ISO / TR 19814: 2017, IDT) "Management of archives and libraries" contains guidelines and recommendations for planning, ensuring, improving the storage processes of archival and library holdings (collections); the procedure for managing collections in book depositories, reading rooms, restoration workshops, during exhibiting, and transporting documents. DSTU ISO 11799: 2018

(ISO 11799: 2015, IDT) "Information and documentation. Requirements for the storage of archival and library materials" defines the characteristics of repositories that must be maintained in libraries and archival institutions for guaranteed long-term storage of funds on various types of information carriers. **Conclusions.** The activity on the formation, management and preservation of the national information resource requires reliable regulatory and methodological support, the introduction into practice of new national standards of the «Information and Documentation» series, regulating activities in this direction. An important component is informing specialists about new regulatory documents in this area. Despite all the progressive adoption of these documents in Ukraine, the authors focus on the fact that difficulties for library staff arise both as through the language barrier and the ambiguity in the interpretation of terminology when working with the above national standards, harmonized with international ISO standards.

Keywords: Vernadsky National Library of Ukraine, library fund, management of the library fund, preservation of the library fund, national standard.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2021 р.